

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 404.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245225088704/facsimile.pdf> (tilgået 13. juni 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Det Hellige Romerske Rige

kunne være de Svenske Dalekaries nærmeste Paarørende, hvad deres Tungenaal, Tungeslag og gamle Navne endnu maatte kunne give endel Oplysning om, saa det er Skade, at Forbundets berømte Historie-Skriver ei derpaa anvendte den Opmærksomhed, han bortdslede paa mange Ubetydeligheder.

For Resten sige Schweitserne (Grandelaget i Skovbygden) at de havde aldrig vidst noget af Herremands-Aaget, men fra Arilds-Tid, som Rigs-Bønder, været ligesaa frihaarne som Rigs-Ridderskabet, saa Alt hvad de havde med Grev Rudolf af Habsburg at gjøre, var, at de i den forstyrrede Tid, efter Skik og Brug, havde valgt ham til Skytsherre (Schirmvogt), uden at han maatte blande sig i deres Anliggender, som bestyredes i hvert Landskab af en Landdamman, de selv satte, og en Foged, Keiseren sendte til at dømme i Livssager. Denne sin Keiser-Ret, siger man nu, misbrugde Albrecht til at sende Schweitserne to Plage-Fogeder, Gessler og Landenberg, der skulde pine dem til paa Naade og Unaade at overgive sig til Habsburg og Østerrig, men at det gjorde den modsatte Virkning, saa Werner Stauffacher fra Uri, Walter Fürst fra Schweits og Arne [Arnold] Melchthal fra Unterwalden sammensvor sig paa Rütli-Marken med endel Ligesindede, bemægtigede sig (Nyaarsdag 1308) Tvangs-Borgene Rossberg, Sarnen og Küssnacht, og jog Landenberg Pokker i Vold. Gessler derimod slap ikke derfra, thi han havde nødt Mester-Skytten fra Uri, Wilhelm Tell, der ikke vilde neie for hans Hat, til at skyde et Æble af sin egen Søns Hoved, og var derpaa faldet for en Piiil fra den samme sikkre Haand^{*)}.

Her har vi Fortællingen, som den alt findes hos Forbundets første Historieskriver, Tschudi fra Glarus, i det Sættende Aarhundrede, og lader sig spore langt længere tilbage, og naar man en anfægter den, enten paa Grund af at den ei findes lidsnok opskrevet, eller fordi en Konge i Danmark skal have tvunget »Toke Skytte« til det samme Mesterstykke, som Gessler krævede af Tell, da er det barantligt; thi var ingen Historie sand, før den kom til at staae paa Papiret, da blev den det jo aldrig, og skulde enhver Helt have sit Liv forbrudt og forvandles til en Mythe, naar enten Mund eller Pen havde smykket hans Bedrift, da maatte alle Helte forsvinde af Historien tillige med Wilhelm Tell. Da det desuden erganske vist, at Schweitser-Forbundets Patriarker har havt deres Navne, ligesaa vel som

^{*)} Joh. Müllers Schweitser-Historie B. 1. K. 18. B. 2. K. 1.

Det Hellige Romerske Rige

vi har vores, maatte det nok gaaet til med Hekseri, om de skulde have forvandlet sig i Schweitsernes Mund, der idelig gjen-tog dem, og om man gennem Aarhundreder skulde æret Tells Afkom for hvad den Anden havde gjort, men dog været skjødesløs nok til reent at glemme Navnet paa Gesslers virkelige Banemand. Man tør derfor nok spaae disse Kritiske Historie-skrivere, at de vil tabe deres Navnkundighed længe før de Schweitseriske Friheds-Patriarker, og hvor ubehageligt det end kan synes Bogormene, at Folke-Munde skal være et bedre Kar end Blækhornet til at gemme paa Eftermælet, saa er det dog i sin Orden, at hvem der knytter sig til Folket, lever med det, og hvem der binder sig til Classikerne, dør med dem.

Men lad os nu sætte, at baade Gessler og Landenberg, Wilhelm Tell, de Tre paa Rütli og Nyaars-Morgen 1308, var [altsammen] en Mythe, der ovenikøbet slet intet havde at betyde, saa blev dog Slaget ved Morgarten, kun syv Aar senere, og Schweitser-Forbundet gennem fem Aarhundreder, lige mærkværdige, og begge Dele er lige visse.

Under Aaret 1315 skriver saaledes, blandt Andre, Graabroderen Johannes i Winterthur (tre Mile fra Zürich) at Almuen i Schweitser-Dalene, som stode paa deres Klippe-Mure, nægtede den Østerrigske Hertug Leopold sædvanlig Skat og Skyld, og at desaa sankede han en stor Krigshær for at underkue og udplyndre disse Bjergboere. De krøb nu vel til Korset, men da der ingen Naade var hos Hertugen at finde, tyede de til vor Herre, og bad ham gjøre efter hvad Han har sagt: »hvo sig selv ophøier, skal fornedres, men hvo sig selv fornedrer, skal ophøies!« Da nu ogsaa Greven af Tokkenburg, som forgjæves havde mæglet Forlig, underhaanden lod dem vide, hvor Hertugen vilde bryde ind, saa tog de Mod og Mandshjerte til sig, og passede ham op i Snevringen mellem Egri-Søen og Bjerget Morgarten, hvor Ridderne ogsaa rigtig løb i Fælden og fandt deres Undergang. Man kan ikke saa meget sige, at de blev slaede som at de blev slagtede, thi hvor deres Heste ei engang kunde staae, der sprang Schweitserne som Steengjeder og gjorde Hakkemad af Ridderne med et gruelig Slags Mord-Redskaber, som de kaldte Hellebarder, og der skal være faldet henved femtenhundrede Riddere og Adelsmænd, foruden dem, der druknede i Søen. Af Borgerne fra vor By, siger Graabroderen til Slutning, faldt dog kun en Eneste, der, til sin Ulykke, holdt Trop med Adelsmændene, men Hertug Leopold var saa bleg som et Lig, det saae jeg